

К. Трикозюк

**ТЕМБРОВО-ФАКТУРНІ ПЕРЕВТІЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ
ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ТВОРІВ ДЛЯ ОРКЕСТРУ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ
У ТВОРЧОСТІ МИТЦІВ ХАРКОВА**

К. Trikozyuk

**TIMBRE AND TEXTURE REINCARNATIONS IN THE PROCESS OF ADAPTATION
OF INSTRUMENTAL WORKS FOR THE ORCHESTRA OF FOLK INSTRUMENTS
IN THE WORKS OF KHARKIV ARTISTS**

Важливе місце в процесі формування концертного репертуару для оркестрів народних інструментів в Україні, зокрема у Харкові, займають версії-адаптації творів вітчизняних композиторів, створених для інших інструментальних складів. Вагомою часткою з них є композиції, написані для солюючого інструменту в супроводі фортепіано.

Одним з таких яскравих зразків є «Ескіз у молдавському стилі» (1973) для скрипки та фортепіано Л. Колодуба. Композиція втілює молдавський мелос, репрезентований у двох моделях народних танців — молдовеняска та хора. Інструментальну версію, яка міцно увійшла у концертну практику народно-оркестрових колективів Харкова, було виконано у 2017 р., на той час студенткою, а наразі доктором філософії, викладачем кафедри народних інструментів ХНУМ імені І. П. Котляревського — К. Сліпченко спеціально для студентського оркестру цього навчального закладу. Особливість адаптації «Ескізу у молдавському стилі» для народного оркестру полягає в тому, що, на відміну від оригіналу, написаного для солюючого інструмента та фортепіано, в оркестровій версії цей твір постає як самостійна оркестрова п'єса. Авторка адаптації не виділяє партію соліста як окрему та по чергово передає її групі перших домр та баянам. Утім, каденцію виконує лише одна домра, що зумовлено доволі вільним способом її викладення (*ad libitum*).

Ще одним зразком аранжування твору для солюючого інструмента в супроводі фортепіано постають Варіації на тему української народної пісні «Ой, за гаєм гаєм» (1990), створені для домри та фортепіано видатною українською композиторкою-домристкою Л. Матвійчук. Композиція репрезентує українську народну пісенність, яка є близькою до тембральної та художньої специфіки звучання народних інструментів. Зважаючи на таку звукообразність, у 2018 р. для Народного оркестру народних інструментів імені П. Васюри було виконано інструментування цього твору О. Єськовим — керівником та аранжувальником вищезгаданого колективу. Специфіка адаптації Варіацій для оркестру народних інструментів полягає в тембровому переінтонуванні фортепіанної партії з метою виокремлення соліста із загальної маси оркестрового звучання зі збереженням його домінантної ролі, як динамічно, так і темброво. Тембральна спорідненість солюючої домри з групою оркестрових домр також зумовлює зміни теситури звучання пластів фактури оригіналу. На сьогодні Варіації на тему української народної пісні «Ой, за гаєм гаєм» Л. Матвійчук для домри з фортепіано є доволі виконуваним твором у концертній програмі колективу, а в ролі солістів залучаються діти мистецьких шкіл Харкова.

Єдиним оригінальним зразком твору, створеного для дитячого виконання у супроводі оркестру народних інструментів у доробку українських композиторів, є «Концертино» (початок 2000-х рр.) для домри з оркестром Ю. Яковенка.

Композиція написана спеціально для міського конкурсу молодих виконавців на народних інструментах, у якому учасники другого туру мали виконати твір у супроводі оркестру народних інструментів Дитячої музичної школи № 9 імені В. І. Сокальського. Варто зазначити, що композитором було створено партитуру для домри та фортепіано, автором народно-оркестрової версії є О. Безгодков, який на той час очолював оркестр народних інструментів.

В основі «Концертино» закладено дві різнохарактерні українські народні пісні («На вулиці скрипка грає» та «Не щечечи соловейко»). Специфіка оркестровки полягає в особливостях використання оркестрової фактури, теситури оркестрової партії відносно солюючої, її тембрового забарвлення. У вступі та оркестрових програвшах О. Безгодков застосовує дуже щільну фактуру, нагомисть в епізодах із солістом вона постає доволі прозорою та не перевищує нюансу *mezzo piano*. Також автор народно-оркестрової версії чергує прийоми звуковидобування в домровій групі та партії соліста (тремоло, удар) з метою виокремлення солюючого голосу із загального оркестрового звучання, що зумовлено виконавським рівнем музикантів, для яких створювався цей твір. «Концертино» для домри з оркестром Ю. Яковенка є унікальним прикладом у творчості українських композиторів для оркестру народних інструментах, який ще не було розглянуто в музикознавстві.

Отже, розглянувши три приклади народно-оркестрових адаптацій творів, створених для солюючого інструмента у супроводі фортепіано з репертуару оркестрів народних інструментів Харкова, варто зазначити, що особливою рисою тут постає увага авторів оркестрових версій на інструментальних складах та сферах функціонування колективів (студентські, аматорські, дитячі). Особливості оркестрового мислення митців також розкриваються в співвідношенні солюючої партії та темброво-однорідними з нею оркестровими групами. Таким чином, питання визначення специфіки темброво-фактурних перевтілень при адаптації творів з різних інструментальних складів, зокрема для солюючого інструмента в супроводі фортепіано, є багатограним та потребує подальшого вивчення із залученням до музикознавчого аналізу більшого числа партитур з репертуару народно-оркестрових колективів Харкова.

Н. Мельник, О. Савицька

РЕПЕРТУАРНА ПОЛІТИКА АНСАМБЛЮ «ЦИМБАНДО»: ВІД СТВОРЕННЯ ДО ЛЮТОГО 2022 РОКУ

N. Melnik, O. Savytska

REPERTORY POLICY OF THE ENSEMBLE “CIMBANDO” FROM ITS CREATION UNTIL FEBRUARY 2022

Творчі музичні колективи в чомусь схожі і чимось відрізняються один від одного. Інструментальне тріо «ЦимБанДо» має свій стиль, своє обличчя, своє неповторне звучання, свою специфіку завдяки унікальності свого репертуару. Кожен твір адаптується під інструментарій колективу й аранжується самими учасниками тріо. У 2006 р. ансамбль був створений як квартет (цимбали, бандура, домра і кобза контрабас), а з 2015 р. — тріо (цимбали, бандура, кобза контрабас), учасниками якого стали викладачі кафедри народних інструментів.